

Бакшиш и лаж

То су сад једина средства, којима се аустро-угарска спољна акција служи. Пропала на мегдану правног спора; притјешњена одасуд, тако да јој није остало ни довољно простора да дише, спала је на средства, којих се лађају само очајници.

Утврђује се сваки дан све више истина, да су се аустро-угарски државници одали на поткупљивање јавног мњења. Листови, који су били отворени противници аустријске политике на Балкану, стали су на њену страну. Изгубивши сваки разлог да оправдају анексију Босне и Херцеговине уздају се сад само у новац и тога ради просули су тешке гомиле злата у смјеру поткупљивања.

У Цариграду су отпочели најжешћу акцију. Покушали су да подмиће све листове, а нарочито младотурске. Докле су у томе успјели, нека послужи примјер, да су поткупили редакторе главног органа младотурског комитета „Шураји Умет“.

Од некога времена тај је лист почео полако окретати фронт и повлађивати Аустро-Угарској. Из дана у дан постао је све доступнији аустро-угарским погледима и све нерасположенији према противницима монархије. Пало је то надлежнима у Цариграду у очи и почели су пажљивије мотрити на везе његових уредника. Сад су их ухватили. Ухватили су их у недопуштеним везама с аустро-угарским представницима у Цариграду. И чим су их ухватили, одмах су им и прекратили занат: огласили су да „Шураји Умет“ није више орган младотурског комитета и њихове странке.

Сад је јасно и зашто други неки листови држе страну Аустро-Угарској у њеној најновијој акцији. Кад је могао поткупљен бити такав један орган, зашто не би могућно било то исто с другим и трећом.

То што је Беч учинио у Цариграду, без сумње је успио да постигне и у Паризу и Лондону. Али о томе даље не ћемо за сада говорити ништа. Задржавамо се само на факту, који су констатовали Младотурци на свом органу, а то је довољно да нам покаже ругобу средстава, на која је спала аустро-угарска монархија да докаже „своје право“ на Босну и Херцеговину.

Друго је средство дрска лаж. Тако чим су дигли халабуку кад су чули да је Турска у принципу усвојила њен приједлог, разгласили су по свијету, не без задњег плана, да је аустро-угарску акцију потпуногнано и руски амбасадор у Цариграду Зиновјев. И не само то, него, рекоше, изјавио је великоме вевиру да се Русија није поистовјетила са Србијом и Црном Гором нити њихово право заступа. Сад се из најпоузданијег извора из Петрограда сазнаје да је то лаж. Зиновјев нити је помагао Аустро-Угарску у њеноме приједлогу, нити се онак изјаснио како му се подмеће.

Исто је тако лаж да су се српски агенти размилели по Старој Србији, а специјално по Санџаку, агитујући за српску ствар. Неистина је да ти агенти агитују за бојкот противу аустро-угарске робе,

а највећа је неистина да се српске чете скупљају на граници турској према Санџаку и Старој Србији. Све је то лажовска фабрикација бечкога пресбиороа. Кад не могу да протуре робу својих фабрика, бар да протурају ординарне лажи.

С истом тенденцијом чине то и у погледу унутрашњих прилика у Црној Гори и Србији. Измишљају и протурају вијести које су од почетка до краја лаж. Знају и сами да ништа постићи не могу, али их опет фабрикују и под марком дописа из Котора, Цетиња и Биограда растурају по свијету. Знак срдите немоћи. Не могу нам ништа, па бар да нас претрпају својим глупим измишљотинама. Мора да им акције и поред „ликују днес Сионе“ што су зајевали своје Бечу, стоје врло рђаво, иначе се на ове инфамије и гадости не би одали.

„Пред ратом“

Под овим насловом доноси „Dancers Armes Zeitung“ интересантан чланак, који јасно одаје нашта иду високи бечки кругови. Тај чланак је у толико интересантнији, што излази у једном војничком листу, око кога су се окупили генерали и виши официри. Како је од потребе да и наш свијет дозна каквим се тежњама носе ти бечки војни кругови, то га и преносимо у цјелини. Он гласи:

„Кушнуо је час. Рат је неизбјежан. Никад није било праведнијег. И још никад није било чвршће основано наше поуздање у победоносан исход. Нас присиљавају на рат: Русија нас сили, Италија нас сили, Србија и Црна Гора нас сили и Турска нас сили.“

Русија нас сили: С варварском отвореношћу чистоврсних Руса открио нам је Извољски 25. децембра карте: Русија није данас зрела за офанзивни рат; с тога за сада признаје захтјеве Аустрије на Босну (а само као споредни аргуменат уважава Русија чињеницу, да је многобројним уговорима и обећањима већ одавна обавезана на ово признање); али Русија се спрема, да послјиге испуни своју историску задаћу на Балкану, и већ ће сада употребити сва средства да ускори савез свију балканских држава против Аустро-Угарске.

То је мисао водила гласовитог говора руског министра спољних послова и само перверзна логика могла је говорити о „мировном говору“. Јер у њему је за нас само једна алтернатива: Или сада ударити, гдје Русија још трпи на пошљедницама задњег рата и унутарње револуције, или ударити онда, кад Русија на ново ојача и њезини дипломатским вјештинама успије, да нам отуђи Румуне и Бугаре и да нас потпуно изолује.

Италија нас сили: Јер ми видимо додуше Италији још официјелно на нашој страни, али само да тајно може у толико интензивније против нас да подмеће све мише. Само уз шкрипут претвара се Италија као вјеран савезник, јер се још данас не осјећа спремна. Али с дивовским корацима надокнађује она што је пропустила у два деценија. Треба ли да чекамо док Италија ухвати згодан час за рат против нас. Италија је била неспремна пред три недеље: данас је још мање приправна за скок. Несрећа на југу веже јој на мјесеце радну снагу. Отела је живот стотини хиљада људи и разорила је милијарду народног иметка. Као људе испуњава нас све најдубље и најискреније саучешће над страхотама од 28. децембра. Али политика је суров посао и хладно морамо ми месински погрес ивовући у рачун као нама корисан фактор(!) Пред пет година били смо толико дјетињаста, да респектујемо несрећу Русије на далеком Истоку и да пропустимо час да на Балкану створимо дефинитиву у нашем смислу. Захвалност за нашу племенитост није изостала: Русија стоји данас у реду наших непријатеља! Ми смо излечени од такве племенитости и нећемо оклевати, да и у данима народне боли с Италијом проговоримо одлучну ријеч.

Србија нас сили: Говор српског министра предсједника(?) не треба даљег коментара. По тој њушци треба песницом, и царски и краљевски официр морао би се сдидити, да и даље наше оружје кад би држава којој служи ћугећи тријела такве провокације.

Турска нас сили: Споругом и потсмјехом поступа се с нашим заступником у Цариграду. Наш је углед тамо до краја уништен. Бојкот против нас није ништа друго него притајени рат у перманенцији. Турска је данас у рукама једне клике издајца, која, енглеским новцем подмићена, врши послове енглеске; и Турска је у прелазном стадију, који је вјероватно и касније, али већ сада сасвим сигурно чини мање способном за акцију, и није наша кривица ако будемо морали искористити баш ову унутарњу кризу. Кад би наша снага стајала организована, несумњива и угледна као Њемачког Царства ми би лако могли жртвовати утматум и с пушком уз ногу чекати ток догађаја.

Али јер је наш углед у иностранству поткопан, јер нас тамо држе слабијима него што смо, јер нас преко мјере потцењују, зато нам не преостаје ништа друго, него да се позовемо на ultima ratio народа, да уграбимо згодан час и оружјем одговоримо најприје на српске провокације тако снажно и крепко, како нам налаже наш углед и наш интерес. Од брзине и успјеха ове прве акције зависиће, хоће ли се тиме заострити или неће ратни догађаји ове судбоносне године. Ми смо Босну, која је већ одавна наша, узели и формално у посјед. Присилени догађајима ми ћемо сада положити руку и на Србију и овој много искушеној земљи нашом заштитом дати прилике, да под нашим протекторатом на ново оживи и сазри за велико српску идеју — за велику Србију под скиптром Хабсбурга. Црну Гору ћемо — послјиге потребне коректуре наших граница — повратити Турској ако Порта буде неутрална... Црна Гора нека онда у пуној мјери ужива благодати слободне подмлађене Турске...

Жељна боја чека војска задаће, које пред њом стоје. Идемо у бој свети да служимо праведној ствари. Идемо у бој свјесни да од нас зависи будућност државе. Ако се побједоносни опет повратимо, нијесмо освојили само једну туђу земљу: освојили смо и аустријску самосвијест, оживјели смо наново дужавну мисао, спољним непријатељем уништили смо и унутарњег. Наша крв ври, једва се можемо обуздати. Зови нас царе!“

Па и поред свега овога Аустрија ипак смјело перу руке од освајачке политике на Балкану, али заборавља ону Његошеву: „Тврд је орах воћка чудновата; не сломи га, ал' зубе поломи“.

Хроника

Сад и то знамо! У колико се сјећамо, са хрватске стране је у неколико пута бацана алузија на Црну Гору као на земљу, која је „поријетлом“ — хрватска! Али то наглашавање до сада је било увијек заобилазно, неодлучно и тако, да се није могао смисао тачно схватити. Него то, што није било до сада, потиче сад отворено. У једном хрватском листу читамо, како се страховито жесте због тога, што траже Србија и Црна Гора и територијалне компензације и онда се овако вели: „Ни Србији ни Црној Гори ни педаљ хрватске територије. Ни сама Црна Гора није српска фактично, већ хрватска земља; само радом пропаганде посрбљена је у прошлост столећу“. На тај начин ми смо Хрвати, што нико ни сањао од нас није, а још мање знао. Сад знамо и то. А како овако браћа Хрвати поћу и даље, ко зна чиме нас још неће изненадити! Не вели се залуду: Бог и Хрвати!

Гласови поводом анексије

Опструкција Чеха

У Бечу су спремили некакви законски приједлог о анексији Босне и Херцеговине, сматрајући, да је довољно да њен парламенат благослови нешто, па да то и буде. Али, на њену жалост, као да ни у парламенту неће бити добре среће, јер су Чеси ријешили да опструирају према приједлогу о анексији.

Аустрија обећава

Из телеграма, који је дошао из Беча, може се видјети како су се они на бечком Балплацу смисловали на Србе и како су стали, да попуштају, те сада и милостиво обећавају да нијесу противни да се пријатељски споразумију са Србима. Тај телеграм гласи: „Овдје се ради на томе како би се између Биограда и Беча у погледу анексије постигао споразум. Овдашњи кругови не показују никакву противност противу Србије, буде ли Србија знала употребити овај час, да се нађе формула, како би се спасао њен углед. Изгледа, да је Русија зато, да се Аустро-Угарска споразумије директно са Србијом.“

Српске бомбе у Бечу

Ових дана је кроз Беч пролетјела мунџевитом брзином вијест како је у петом одјељењу Беча у касарни у Маргаретину упало неколико српских официра да потуре бомбе. Дошнје се утврдило, да тај глас није ништа друго него обична сензација, која је створена ушљед тога што је близу касарне пукнула цијев, чију су праску протумачили експлозијом српских бомба!

Српство

† **Мишо Димитријевић.** У Загребу је прије неки дан преминуо један од најбољих глумаца у Хрватској Мишо Димитријевић. Он је родом из Шапца у Србији и у раној младости одао се глуми, гдје је у великом низу година одличан успјех постигао. Умро је у 55 г. Свјетао му помен!

Словенство

Чешки натписи у Прагу. Прашка градска управа издала је наредбу, да се на кућама и јавним мјестима истичу само чешки натписи.

Откривен полициски атак. На се свим оригиналан начин откривено је срамно дјело бечких измећари, који су ишли на то, да упропасте како прваке чешке тако и њихова народна друштва. Ствар је у овоме: Некакав Виктор Машек, који се издавао за новинара, имао је за задатак да чешког првака Клофача заплете у замку како би упропастио и њега и оне око њега. Овај аустријски плаћеник је у ту сврху саставио једно писмо, у коме се тобож дају Клофачу инструкције из Биограда, а из кога се види, да је Клофач у служби Србије и да ради за њу противу Аустрије. То писмо Машек је требао да преведе на српски, али како српски није знао, он напусти да до преводиоца дође на овај начин. Дјевојка, којој се он удварао, имала је сестру, која је проводила љубав са једним Србином, академским сликарком и крета се у српска друштва. Знајући Машек за то, замоли ову другу, да му спремени њемачки текст сликар преведе на српски, али на великом табаку да испише и да означи да је писмо из Биограда. Слика је хтио то учинити, али како није знао њемачки, обрати се друговима својим, који одмах прозрише о чему се ради, те тај њемачки текст предаде Клофачу, испричав му све. На тај се начин и нехотице осујетио кобни план бечке гошпде.

Јубилеј М. Ружићке—Штроци. Прошле суботе у Загребу је на свечан начин прослављена четрдесетогодишњица умјетничког рада гђе Марије Ружићке—Штроци. У част њену у загребачком позоришту приређена је свечана представа „Ана Каренина“, у којој је она играла главну јунакињу. И за вријеме представе и послјиге тога јубиларки су приређене сјајне овације, те је том приликом и дарована разним скупоцијеним вјенцима и другим даровима.

Немири у Прагу. У Прагу су настајали немири. У недељу је поново дошло до сукоба између Чеха и њемачких ђака. Као и раније, њемачки ђаци су на Пркичима хтјели да изврше своју шетњу, али су их Чеси дочекали и стали противу њих да демонстрирају. Дошло би и до крвавог сукоба, да жандарми нијесу прискочили и посредовали.

Дневне новости

Извезао се у шетњу. Ономад по подне Његово Краљ. Височанство Књаз Господар извезао се био кроз пријестоничке улице у шетњу са г. Ј. Јовановићем, дипломатским заступником Србије.

Честитали славу. У сриједу прије подне, на Јован-дан, Његово Краљ. Височанство Књаз Господар довезао се са енглеским отправником послера г. Орељом до стана министра војног бригадира г. Митра Мартиновића, и честитао му је крсно име. Мало за тијем довезао се и Његово Височанство Књаз Мирко, а доцније и Његово Височанство Књаз Петар, који су г. министру такође честитали славу. И г. пуковник Нотапов, војни заступник Русије, посетио је истога дана прије подне г. министра војнога.

Висока посјета. У недјељу 4 о. м. око 10 сати Њ. Кр. Височанство Књаз Господар био је у Почеке у Доњи Крај да види „Гусле“ најновију слику нашег умјетника госп. Пера И. Почека. Мало касније тамо је стигао и Њ. В. Књаз Петар. Високи посјетиоци су се тамо дуже задржали, те разгледали ту оригиналну композицију г. Почека. Њ. Кр. Височанство Господар изразио је умјетнику особито поодање и хвалу; „учинио си част отаџбини и мени,“ рекао је узвишени посјетилац умјетнику и честитао му успјех. Прекјуче је тамо ишао и Њ. В. Књаз Мирко и дуго разгледао „Гусле,“ дивећи се ијештини умјетника, те је честитао умјетнику и захвалио му што није жалио труда оживотворити наше осјећаје.

Г. Почек путује за Рим на дуже вријеме и тамо носи и „Гусле.“

Богјављење. Овај велики православни хришћански празник прослављен је на Цетињу у уторак 6. ов. мјесеца на најсвечанији начин. На архијерејској литурџији у манастирској цркви био је присутан Њ. В. Књаз Петар. Црква је била препуна грађанства из најбољих редова. По литурџији ношена је литија до чесме на раскрсници између дворске и катунске улице. Кад је литија дошла према Двору, Његово Краљ. Величанство Господар сишао је са степеница и пришао Његовом Високопреосвештенству Господару Митрополиту, и том је приликом циљивао крст и јеванђеље. По томе је и Господар продужио са литијом до чесме, гдје је освешћена вода. Тај чин поздрављен је 21 топовским метком са „Табје“. Многобројни народ био је присутан при чину освешћења воде.

Повратак Књагиње Милене. Њено Краљ. Височанство Књагиња Милена враћа се ових дана у отаџбину.

Изјавио саучешће. Његово Кр. Височанство Књаз Господар изјавио је преко Свога генерал-ађутанта, бригадира г. Митра Мартиновића, саучешће поводом смрти војводе попа Богдана Зимоњића. По наредби Господаревој г. бригадир М. Мартиновић послао је у Автовац сину попа Богдана, г. Стевану Зимоњићу, телеграфско саучешће омакве садржине:

„Њ. Кр. В. Књаз Господар наредио ми је, да вама и вашој браћи изручим Његово искрено саучешће поводом смрти вашег драгога оца војводе попа Богдана. Том се смрћу ријеђа број храбрих војвода и војника херцеговачких, који Га од Велеша, Вучјега Дола, Никшића, Бара и Улицина до Бојане вјерно и јуначки пратише. У души Господаревој задржаће се са љубављу спомен Његовога гатачкога војводе, а и ви храните у вашим срцима аманете и жеље, са којима је у гроб оти-

шао, па ће и њему бити лакше на ономе свијету. Да Бог прости његову српску душу!“

Одликован. Његово Краљевско Височанство Господар најмилостивије благоволио је крај осталих одликовати и: кадију барског Карађузовића трећим степеном Даниловог ордена;

Свештенике: Илију Бурашковића, пароха цеклинског, Мила Вучковића, пароха доњоселског, Марка Пламенца, пароха бољевићског, Алексу Поповића, горњеморачког, Станка Булатовића, пароха ровачког, Крста Радуловића, пароха команског V степеном Даниловог ордена; и јеромаха манастира Ђелије пиперске Исаију Лумовића и пароха шаранског Лазара Дедеића златном медаљом за ревност.

Краљ Петар о кризи. И у Биограду је некијема ових озбиљних дана била помела памет и родољубље жеља за пустом влашћу. Хтјели су да обору владу, и око тога су се погуркивали иза кулиса више од осам дана, доводећи земљу у забуну и правећи спрдњу од целокупне њене спољашње акције. Краљ Петар, који је и сувише познат са своје толеранције, енергично је одговорио тијем бушкарачима, да га оставе на миру, јер он није вољан у овим тешким приликама обарати владу, која ужива његово и скупштинско повјерење.

Потпуно тако.
Командант марине у Спичу. Ономад је допловио с ескадром до Спича командант аустријске марине, адмирал Монтекуколи. Он је био изишао на обалу и ту је примио председника општине спичанске и мјесне власти. Том приликом, веле, говорио је о рату са Србијом и Црном Гором. Спичане је покушавао тјешити изјавом, како Аустрија не мисли ратовати.

Аутомобили за пошту. Као што смо јавили, превоз поште и путника предузело је аутомобилско друштво Лаурин и Клемас из Чешке. Прошле недјеље приспјела су већ два путника и један теретни аутомобил. Прошле суботе је нарочита комисија, на челу са министром финансија, г. Душаном Вукотићем, извршила пробу са њима. Кренули су се са Цетиња по подне преко Ријеке до Подгорице, гдје су стигли за 225 сата. Из Подгорице су се кренули у 4 сата послје подне и у Никшић стигли за 3-15 сата, а сјутра дан се вратили на Цетиње много брже него су отишли. Том приликом комисија је констатовала да машине функционишу одлично и да наши путеви, и поред све непогодности, могу добро служити. Задовољан успјехом, министар је још из Подгорице изјавио фирми у М. Болеслави своје задовољство. Проба је вршена нарочито у суботу, пошто је тога дана на Ријеци пазар, када је путем много свијета, да би се видјело како ће аутомобили саобраћати пуним друмовима, а за Никшић се ишло по мраку, да би се видјело саобраћање аутомобила према вјештачкој свјетлости. Успјех је постигнут повољан, те су аутомобили већ уведени у саобраћај, а како су на путу још седам аутомобила, то ће се кроз кратко вријеме њима саобраћати цијелом земљом.

† **Војвода поп Богдан Зимоњић.** Јуче изјутра у Автовцу је преминуо чувени херцеговачки војвода поп Богдан Зимоњић. Његово име биће златним писменима забиљежено у историји пошљедњег устанка у Херцеговини и великих догађаја који су с њиме били у вези. У војводи попу Богдану били су у највишој мјери оличени српско витештво, јунаштво, родо-

љубље и пожртвовање. И ако није дочекао остварање својих жеља, ипак је и послје несрећне судбине земље, за чију се слободу борио, остао вјеран својој сјајној прошлости.

Бог да прости честиту српску душу војводе попа Зимоњића!

Гвор г. Ника Татара. Приликом дебате о спољашњој политици, ономад је у Народној Скупштини држао веома лијеп говор народни посланик г. Нико Татар. Гвор г. Татара одликовао се лаким и једноставним излагањем најљепших мисли и дубоких осјећања. Он је, како посланике тако и многобројне слушаоце на галеријама, довео до усхићења, коме су давали видна израза у бурноме одобравању. Г. Татара су многи честитали на његовоме лијепоме и патриотском говору, с којим би се могли поносити и посланици високе школске спреме.

Бечке инфамије. У Бечу су помахићали. Средства, којима се ти „културтрегари“ служе преко својих чивутских листова против Црне Горе, достојна су виртуозности једнога Палицоле или разбојничке ђуди каквог апенинскога бриганта. Научили да пљачкају туђе земље и народе, сад су толико подивљали, да су почели пљачкати и част поштених народа и њиховијех владалачких домова. До прије неколико дана сипали су нечистоћу својих уста на Краља Петра, Престолонашљедника Ђорђа и братску нам Србију, а сад су, у још већем бијесу, почели кидисати на Књаза Николу и Црну Гору. Измишљају преко својих листова, и то онијех, који су доста близо барона Ерентала, да ће се наш Господар одрећи пријестола, прво јер је „стар и слаб,“ а друго, што је због дражења на рат с Аустријом дошао у сукоб са својим Црногорцима, који су тобоже одсудно противни рату са црножутом монархијом. Колико је наш Господар стар и слаб, то Аустријанци набављају заду од 24. септембра прошле јесени. Биће и да је и она јуначка прокламација Његова, којом је први протествовао против отимања Босне и Херцеговине, пошљедница те „старости и слабости!“ Боље би за оне у Бечу било да не искусе на својим леђима ударце те „старости и слабости“, јер им неће помоћи оне празне канте, које су објесили око својих фортификација наших граница. А што веле, да је Господар дошао у сукоб са својим народом, јер овај тобоже неће рата с Аустријом, ту се најгрдније варају. Једино се Господаревој прибраности и уздржљивости има захвалити, што се на први глас о анексији није пролила крв дуж херцеговачке границе. Али, то неће сметати Црногорцима да не дођу до својих права, ако се Црној Гори право не учини. Они ће знати, кад ће за ту сврху куцнути погодан тренутак.

Признање. Главни одбор учитељског удружења у Кр. Србији дошло је на својој сједници одлуку, да г. Ђ. Шпадијеру, првом секретру Књ. министарства просвјете и црквенијех послова, шаље изпочасти бесплатно лист „Учитель“. Честитамо г. Шпадијеру на оваком лијепом признању.

Обраћамо пажњу. Нарочиту пажњу обраћамо на наш исцрпан извјештај са двадесете сједнице Н. Скупштине, на којој је дебатовано о анексији Босне Херцеговине.

† **Никола Милошевић.** Са Великја добио смо јуче овај телеграм: „Бивши официр Никола Милошевић, познати јунак и борац из оба херцеговачка устанка, преселио се у вјечност. Бог да му душу прости!“

Годишња скупштина. Овадашње Црквено-пјевачко Друштво одржаће годишњу скупштину у својим просторијама (у кући Иване Никичине) дана 14. јануара о. г. у 2 сата послје подне. Умољавају се г. г. чланови како извршујући тако и потпомагачи, да изволе неизоставно на скупштину доћи. Позивају се уједно да изволе доћи и сви они који се интересују за ово друштво, те који би могуће жељели приступити као чланови или извршујући, помагачи или утемељачи. На дневном је реду, између осталог, избор нове управе, претрес друштвених правила и годишњи прорачун друштва.

Забава са игранком. Црквено-пјевачко друштво приредило је дне 26. децембра 1908. забаву са игранком, од које је половина цијелокупног чистог прихода намијењена Црногорском Црвеном Крсту. Чист приход износио је круна 315. 38., те је од те суме предано овлашћеном одбору Црногорског Црвеног Крста круна 157. и 69 пара.

Вријеме. Послије јакога и студенога сјевернога вјетра, опет су наступили топли и ведри дани. Сунце сија топло као у прољеће. Снеж се види само по високијем бреговима. Врх Ловћена сав се бијели у снјегу, док је доље на Цетињу потпуно окопино. Небо је чисто и загасито плаво као у сред љета. По свијема крајевима Црне Горе народ се јако хвали овом зимом.

Изгубљен штап. У путу од Подгорице до Кокота 30. децембра пр. године изгубљен је из делижансе један штап са сребрном ручицом од морске трске са кинеским грбовима. Ко буде штап предао власнику у Никшићу г. Милу Бурашевићу или уредништву, добиће награду од 30 круна.

Рад Н. Скупштине

извјештаји са сједница —
XVII сједница

4. јануара

Сједницу је отворио председник у 2 сата послје подне. За министарским столом: министри унутрашњих дјела, војни и просвјете.

Секретар Д. Петровић чита записник шеснаесте сједнице.

Секретар Саво Драговић чита молбе и жалбе упућене Н. Скупштини.

Председник саопштава да је у капетанији горњо-црмничкој изабран на поновном избору поп Вујовић.

Прелази се на дневни ред: наставак претреса приједлога закона о устројству војске.

Извјестилац Илија Капићич чита чл. 59.

Код чл. 61 развија се дебата. Н. Татар ставља примједбу, поводом чега говори министар војни, др. Радуловић и Р. Бошковић. Овај члан се прима по пројекту.

Код чл. 114 ставља примједбу др. М. Радуловић, али са и овај члан прима по пројекту.

Код чл. 110 говори министар војни, те се и он прима по пројекту.

Код чл. 121 говорили су Ј. Поповић и др., али је и он примљен по пројекту.

Чл. 122—157 примљени су без дебате. Сједница је по том закључена и идућа заказана за сјутра по подне.

XVIII сједница

5. јануара

Сједницу је отворио председник у два сата послје подне.

Секретар С. Драговић прочитао је записник прошлог састанка.

Секретар Д. Петровић прочитао је молбе и жалбе.

Председник саопштава да је одбор прегледао акта по кривци посланика Бојовића, за кога је дошао позив суда, да му престане, као год и да је верификациони одбор прегледао изборна акта о поновном избору у горњо-црмничкој капетанији, те предлаже да се објие ове ствари ставе на дневни ред.

Скупштина овај приједлог усваја. Извјестилац Шњено Мартиновић чита извјештај верификационог одбора о избору Филипа Вујовића у горњо-црмнич-

капетанији. Из извјештаја се види, да су била два кандидата Вујовић и капетан Милан Поповић. Први је добио 234 гласова, а други 194. Одбор је нашао да су бирачки спискови, записници и пуномоћја исправна, па како ни жалбе противу избора нема, то предлаже да се избор Вујовићев оснажи.

Скупштина према извјештају одбора једногласно.

Нови посланик Филип Вујовић полаже заклетву.

Извјестилац Лабуд Петровић чита акт министра правде и ријешење никшићског обласног суда, којима се тражи да Н. Скупштина изда посланика Милосава Бојовића због злочина убиства Глигорија Бојовића из Никшићске Жупе. Одбор је мишљења да се Бојовић не предаје суду до год се не заврши скупштинска сесија, пошто је суд, да је хтио, могао спрјечити долазак Бојовићев у Скупштину и што се тузи за дјело које је раније учинио.

Министар правде, др. Л. Томановић, вели да му се обласни суд из Никшића обратио с питањем да ли ће пустити Бојовића у Скупштину, јер се налазио тада под судом, али на слободној ноzi. Како се Бојовић налазио на слободи, то је министарство дозволило, да суд пусти Бојовића у Скупштину. Кад је дошао позив, да Бојовић предстане суду, он, министар, лично га је упутио, да добровољно предстане суду, што је окривљени и учинио, отишао суду. Суђење у Никшићу се због божићних празника морало прекинути, те је Бојовић отишао кући. Предсједништво Н. Скупштине не знајући да се Бојовић бави ради суђења на одсуству, позвало га је у Скупштину и он је дошао, последије чега није никако хтио да иде на суђење, због чега је суд принуђен био, да га од Скупштине тражи.

Ђуро Дрецул противан је издавању,

Предсједник ставља на гласање хоће ли се посланик издавати суду или не, те Скупштина решава да се не издаје све до свршетка сесије.

Прелази се на дневни ред: наставак претреса приједлога закона о устројству војске.

Извјестилац И. Капичић чита чл. 157. Чл. 157 — 187 примају се без дебате.

Код чл. 187., који говори о официрској кауцији приликом женидбе развија се дебата. Министар војни је да буде 10 хиљада круна, Ил. Капичић, Бошковић и др. Радуловић 5 хиљада, а поп Томовић и Ст. Булатовић ништа. Ријешено је да буде кауција од пет хиљада круна.

Код чл. 188. др. М. Радуловић налази да је одредба о одликовању сувишна по Уставу, те, изостављајући је, предлаже нову редакцију. О томе су говорили још министар војни, Ж. Драговић и С. Кривокапић, последије чега је усвојена Радуловићева редакција.

Код 191. чл. Р. Бошковић пита јесу ли официрске униформе исте за све и хоће ли их бити, нашта министар одговара, да униформе још нијесу прописане, али да ће бити за све једнаке.

Настаје одмор, а по одмору наставља се претрес.

Код чл. 200. др. М. Радуловић наглашује како би се требало предвидјети сведочење школске с дипломом, те се овај члан са тим уметком и прима.

Код чл. 206. развија се дебата око назива чиновника при министарству војном. Н. Татар је у три маха говорио како се ти чиновници треба звати као и у Србији војно-административни, док су министар војни и Ж. Драговић наглашавали како је бољи назив војно-грађански. Ј. Поповић је био у опште да се ови чиновници не уносе у војни закон. Скупштина усваја овај члан по приједлогу т. ј. назив војно-грађански чиновници.

Код чл. 209. Н. Татар налази да је сувишна одредба о женидби војно-административних чиновника, али се чл. 209 прима по приједлогу.

Код чл. 214. др. М. Радуловић вели да би се граматичне грешке у овом закону требале поправити, нашта министар војни изјављује, да ће се то учинити.

Чл. 215 — 200 примљени су без дебате.

Предсједник је закључио сједницу око 6 сати и идућу казао за сутра по подне.

XX сједница

8. јануара

Предсједник је отворио сједницу у 3 сата последије подне.

За министарским столом сви министри. Од страних представника присутни су: српски, енглески и руски, као и чиновници турског и талијанског посланства.

У посланичким клупама су и они што припадају опструкцији.

Записник осамнаесте сједнице прочитао је секретар Д. Петровић, а молбе и жалбе Сава Драговић.

Прочитан је указ, којим се овлашћава министар финансија да може подијети Н. Скупштини на одобрење ванредне кредите у износу 277 хиљада круна.

Прелази се на дневни ред: одговор предсједника М. Савјета на ингерпелацију С. Вулетича да се у детаљима представи стање српске ствари и шта је све поводом анексије влада учинила.

Др. Л. Томановић чита ингерпелацију С. П. Вулетича и вели да му пада на памет онај стих из Виргилове „Егенде“: „Тражите да понављам бол који нема ријечи“, јер се о питању босанско-херцеговачком са овога мјеста на Цетињу не може говорити без бола и не може се истакнути све, пошто су те српске покрајине натољене крвљу црногорских осветника, пошто су тесно спојене са животом Ц. Горе, пошто су срце целокупног српског народа. Зато мисли да је доста што истиче крв и језик, обичаје и предања, које нас вежу са народом у тим земљама у такм нераздјеливу душевну заједницу да им је Ц. Гора била отворено братско склониште и потпора у свима покретима противу насилника. За потврду тога наводи неколико историских примјера: устанак Босанаца под Хусејин-капетаном Градашчевићем, који се преко Мојсија, игумана Ђурђевих Стубова, обраћао Цетињу, гдје је нашао потпору, што се види из писма Хафисаге Станку Петровићу, дједу Књаза Господара и одговора Књаза Господара Градашчевићу; везе везира Херцеговине Али наше Ризванбеговића са владиком Радам, које је платио трагичном смрћу; везе књаза Данила са свом Херцеговином, када су се Херцеговци измијешали са Црногорцима у бојним редовима, што је окренуло оружје турске царевине да угази огњиште српске слободе, а то се ратовање свршило славном граховачком побједом, која још више оснажи наје Херцеговаца у слободу Ц. Гору. Диласком на пријестолу Књаза Господара опет наваљује турска војска да покори Ц. Гору, али без успјеха и ако је то био један од највећих ратова што су Ц. Гору у свијету дали име Српске Шпарге, у коју упире погледе цијело потлачено Српство. Међу одабраним представницима свију српских крајева о кршћењу врвљеница Књаза Господара били су и херцеговачки бегови, који су у Црној Гори уочишта нашла. За вријеме устанка у Херцеговини 1874. години и Црногорци су војевали, а кад је устанак изнемогао Црна Гора и Србија улазе у рат с Турцима, када црногорску војску предводи сам Господар, дочекујући га све до Мостара као избавиоца и Господара. На томе триумфалном путу задржале су га силе и ако су му сва врага до Сарајева била отворена, не дајући му да побере плодове своје побједне. И када се велика турска сила обара на обије српске слободне земље, у Русији се буди словенско осјећање и цар Александар II објављује Турској рат, када присиљава Турску Сан Стефанским миром на аутономију Босне и Херцеговине. Европске силе противу тога устају и Берлинским Уговором дају Аустрији мандат за окупацију тих српских покрајина. Објашњењем самих аустријских делегата зајемчена је окупација привремено и да се не крњи суверенство Султанова. Великом силом оружја Аустрија је морала посјести ове земље, пошто се народ окупацији противио. Црна Гора и Србија су упућене биле на стрпљење и велике силе би, наглашује, требале да знаду колико је окупација огорчила народ у Ц. Гору и колико се ишчекивало да се срце српског народа ослободи туђинске власти. У томе изненада пуче и глас о анексији. Тај се удар толико осјетио на Цетињу да је влада одмах предала протест противу ове неправде свима страним представницима, а Књаз Господар је прокламацијом народ упућивао да не очајава. Иносећи расположење у земљи, захваљује патриотизму Краља Петра што се Србија нашла одмах раме уз раме са Ц. Гором.

Износећи готовост Црне Горе и Србије да се жртвује за праведну српску ствар прелази на нарочита изасланства, која су била на страни, гдје су добили уверење, да ће питање о анексији доћи на претрес пред конференцијом. Тим поводом су и Русија и Енглеска живо наступале и савјетовале слободним српским земљама да мирно сачекају резултат. Оне су тај савјет послушале тим прије што су добиле уверење да ће се праведни српски захтјеви задовољити. Тако сада мирно чекамо с повјерењем у правичност великих сила и јавног мишљења, које неће дозволити да средњовјећна груба сила триумфује. На успјех тај у толико се више гледа што је Аустрија окупација повјерена без рока, али да јој могу одузети кад хтједну, тим прије што је Аустрија Турској гарантовала да ће оку-

пацати бити привремена. Како Црна Гора и Србија имају неоспорног права на те своје сестрице, те оне треба или да се њима присаједине или да добију аутономију. И, дотичући уедињење Игалије и ријечи Умберга — „природа је сваком народу границе утврдила“ — тражи, да се то на Србе примени, а кад је дошао на погодбу између Аустрије и у Турске налази, да ту погодбу велесиле неће одобрити.

Што се тиче чл. 29. Берлинског Уговора министар изјављује да влада и на даље стоји на истом становишту, да га не признаје и истиче да је Црна Гора савјесна свог историског и политичког права те да се неће, наглашује, никад одрећи ни права ни дужности према браћи и према свом опстанку. Ако нас, завршује, наде у правичност великих сила изневјере, узаладемо се у се, у Црну Гору и Србију, јер ваља свако да зна да Босна и Херцеговина није Србима што Тренто Игалији и Ердељ Румунској, него оно исто што и Москва Русији!

Говор је његов праћен бурним одобравањем и клицањем.

Интерпелант Сава Вулетич на првом мјесту напомиње, да је он с неколико посланика данас први пут дошао у Скупштину последије седамнаестодневног одсуствовања, а да ће они одсуствовати и у будуће, изузев данашњи дан, јер још није влада дала Скупштини задовољшину за догађај од 20. прошлог мјесеца. А чине данас изузетак с тога што је ово њихова интерпелација, коју су раније дали и што је ово општа не само црногорска но и српска ствар, при чијем претресу треба све наше уугарње прилике заборавити. Заједно министру-предсједнику зашто им није раније тачно одређено дат свог одговора. — Починући да говори о самом предмету Вулетич истиче благодјелност Словена уопште и њихову подобност за культуру и самоопредјељавање и напомиње како и данас многи Словени чаме под гуђином, и наглашује да су Срби у том били најхудије среће. Описује нашу процват под Душаном, који је, вели, давао народу законе онда кад многи Германи још пијаху из лубања својих предака: Баца се у размислиња што би данас с нама било да нас није потрла најезда Турака и закључује да би, да није тога било, данас долазили са запада у наш Призрен и Скопље да уче науке и вештине. Описује јуначку пропаст нашу на бојним пољима, особито на Косову, те глорифицира нашу народну епопеју о томе која је и нас хранила душевно у добу нашег страдања, које описује, да Србин није никако клоуно као други Балкани и истичући борбу ваза слободне Црне Горе и борбу наших Хајдука и Ускока по другим крајевима српским, те и многобројне устанике нашег народа, што је све, вели, учинило да је име Србин постало страшило злотвору, а да је та наша борба била белем за паду. Долази на устанак у Шумадији и ускрснуће Србије; набраја тадашње и нешто пређашње подвиге појединих српских хероја и, вели, да је, учећи као дјетете историју Владике Данила и св. Петра Цетињског, Караџорђеви и Милошеву, и тако као оно кад је читао о мучењу Христову. Истиче како је српски устанак био узрок слободе Грчке, за коју су слободу чак и лордови енглески гинули, док се међутим и онда и дошњије поступало према Србима свакад кроз неправедљиво. Долази на српски устанак у Босни и Херцеговини, за које су се заложиле Црна Гора и Србија објавив рат силној Турској, чему је повод објава рата истој од стране Русије. Црпа српску борбу и самопрегоревање и успјехе српских бораца на бојним пољима и набрајајући што је све ослобођено српском пушком. Напада жестоко уговор о прелиминарном миру закљученом у Сан-Стефану, називајући грофа Игњатијева маћехом српског народа и истичући како руска дипломатија није увијек својом политиком према Србима ишла паралелно жељама руског народа и оној братској љубави, која је између Руса и Срба била свјадка непомућена и наводи за то примјере из историје нарочито из наше, црногорске. Дотиче са Берлинског Конгреса, за који вели да је уникум неправде од стране сиљних и моћних према једном стабом и немоћном и истиче све неправде које су Србима на том конгресу учињене. Чини упоређење између држава Срба с једне стране и Грка и Бугара с друге стране од вајкада, па и у пошљедијем рату српско-турском са Турцима и користи, које су од тога рата имали његови иницијатори и храбри борци у истом Срби и оних које су тад добили Грци и Бугари, зауставља се на тамошњи положај Црне Горе тад створен и вели да она у таквом стању нема опстанка. Напада неправду која је тијем учињена, а особито давање Босне и Херцеговине Аустро-Угарској, што је, вели, хтели да послуже Бизмарковој идеји о Drang-у германском, којег је поглавито помогло

непознавање Срба од стране Енглеза, а тог је непознавања у Берлину био носиоца Биконсфилд, који се о Србе огријешило не мање по Бизмарк. Говорник послије на дуго црта лажност Аустро-Угарске културе у Босни и Херцеговини и вели да је она ствар о аграрном питању постигла на штету Срба, да је створила хрватство у Босни и политику покатоличавања Срба Муслимана, да је Србима отела земље и на њима населила Швабе и Мађаре, да је почивутила лијене српске градове по Босни и Херцеговини и створила политику гоњења свега што се тамо српским назива, истичући како је Калај био забранио за Босну и Херцеговину своју историју српског народа, коју је био написао прије окупације. На дуго црта угушивање сваког напредног покрета српског тамо и патње српских новинара и књижевника, на брдима и долима босанским и херцеговачким, која су окупана српском крвљу, пропихтао је, вели, Србин без разлике вјере као сируче без икога свога и ако вели Швабе и Мађаре удешавају објекте своје лажне културе уз главне путеве куда проводе гуђице да им покажу „Потемкинова села“. Прелази на јесенашњи оглас о анексији Босне и Херцеговине и доказује његову несмисленост с погледом на српска национално-државна права и с погледом на међународно право. Напада погодбу Турске с Аустро-Угарском, о којој се у пошљедње вријеме говори у јавности, и истиче неполитичност тога акта с Турске стране доказујући, да то за Турску може бити судбосно, а затијем и пориче право Турцима да могу продати Босну и Херцеговину иком, јер су због ње вели помшени били рачуни међу нама још 1876. год. зато што су то српске земље, а не турске и назива погодбу Турске с Аустро-Угарском „рачун без крчмара“, за који се нада да неће нико фермати, а Срби неће погову. — Назад се нада да Европа неће допустити да се и даље Србима чине неправде и да ће устукнути Аустро-Угарску. Особито се нада на братску Русију, па и на хуману Енглеску, на демократску Француску и Италију и истиче како се пошљедња дуго борила за идеју за коју се и Срби боре, те и не вјерује да се наш едници Гарибалдија и Кавура неће заложити за праведну српску ствар. Но ако нас и свако остави Вулетич се нада на скоро ускрснуће општу слогу српску, чији су носиоци Црна Гора и Србија и на храброст српских мишица, за шта му особиту важност улијева јесенашња прокламација нашег Књаза Господара и његове ријечи којима је приликом неке манифестације одговорио истом Вулетичу, а које гласе: „Сачекајмо суд Европе, па ако нам она не даде наша права не живјели ни ви ни ја, ако се за та права не борили до капи крви“. Говорник тражи борбу, тражи да Срби лежу у један гроб или да извојују своја права, а кад, вели, јекну бојне трубе Србинове закуцаће свако српско срце, а пренути се српска мишица чак од Бијелог Мора до Мориша и од Месте до Јадрана — Србин ће запалити Балкан као што га је вазада палио, па ће се побркати погодбе и рачуни, који се склапају за оно што је српско а без Србина. Кличе: у борбу за живот или спас!

Мурко Мујишковић изјављује да последије говора министра предсједника и Сава Вулетича, који су се догакли прошлости историске, он ће сам овим пропратити догађаје од 30 година на овамо; вели, да ће указати само на неке чињенице, које ће бацити више свјетлости на ово питање, те додирује рат за ослобођење од 1876. год., којему је био почетак устанак у Херцеговини, истичући држање Црне Горе и њену акцију у томе. Тај рат, вели, завршио се Сан Стефанским миром, који, и ако је био бољи и кориснији за Црну Гору од Берлинског Уговора, ипак је, покрај свега тога, учинио велику неправду Српском Народу, јер се на његов рачун створила велика Бугарска, на врхунцу. Као пошљедица Сан Стеванског мира дошао је Берлински Конгрес, који је требао да буде његова корекција. Берлин. Конгресу био је задатак да сасвим истисне утицај Русије са Балкана бојећи се њена моћна утицаја на јужне Словене, те је и овластито Аустрију да окупира Босну и Херцеговину, а под изговором да у тим земљама уведе ред и мир и да ријешити тешко аграрно питање и да цивилизује. Овим се јасно читаво судар В. Сила, да се парира моћни утицај Русије на Балкану, за то је уједно окупација Босне и Херцеговине постала европско питање, Аустро-Угарска за првих 30 година ни у колико није одговорила мандату, који јој је Европа дала, није у тим земљама успоставила ни радни мир, није ријешила несносно аграрно питање, није извела вјерску толеранцију, није ни у колико те покрајине цивилизовала. Напротив, она је за ових тридесет година створила вјештачке нереде, буне, велеиздајнике, зем-

љу поплавила мрежом шпијона и створила раздор између народа разних вјероисповијести, протежирајући вјештачко католике противу православних и муслимана, раздвајајући народ једне исте вјероисповијести и стварајући црквено питање. Аграрно питање не само што није рјешавало него је створила међу агама и чипчијама још већу омразу и раздор, бунећи и подижући једне противу других, да би свој корумптивни режим могао пред Европом правдати. Резултат је режима расељавање, које је обилато помогла. И док су се, вели, Срби Муслимани иселавали у Турској, а Срби православни у Америку, дотле је Аустрија у окупираним земљама на тим питањима створила њемачке и мађарске колоније, и доводила Чивуте. Тамо је слобода у оковима, слобода штампе спутана толико, да она само постоји на папиру; о слободи збора и договора ни ријечи. Да би што више браћу разјединила она свим средствима полаже и ствара завладу између Србије и Црне Горе. Аустрија се није ни с тим задовољила, него је радила и на стварању унутрашњих заплета како у Србији тако и у Црној Гори и потпомагала је незадовољнике и из једне и друге земље, а тежњом за грађење железнице у Санџаку хтјела је, да своје освајачке намјере крунише, и да продужи своје продирање на југ и излаз на Јеђејско Море. Њено је дјело стварање баука од великохрватске пропаганде, пошто злогласни Раухов режим у Хрватској и Славонији није успио да српско-хрватску коалицију уништи, онда је дошла „велеиздајничка“ афера да виђеније Србе њоме тобож компромитије.

Кад је Аустрија припремила све ово споменуто, ријешила се на анексију окупираних земаља. Као Србин и Словен жали што изгледа да постоји узрочна веза између анексије Босне и Херцеговине и проглашења бугарске независности, и ако се мора радовати што је Бугарска као земља постала независна, јер жели слободу свим Србима и Словенима. Ма да је анексија најтежи удар српском народу она нам је донијела и једну добру страну, јер нас је она освјестила и учинила да Србија и Црна Гора склапају споразум. Сјајан дочек бригадира Јанка Вукотића у Биограду показао је да крв није вода. Признаје да је изненадно проглашена анексија изазвала пометеност, у држању наших српских званичних кругова, која се психолошки да објаснити, те је разумљиво што се у почетку заборавило на главни циљ а говорило о компензацијама. Говорник помиње на изасланства у Петрограду, Лондону, Риму и Цариграду на прелазима на говоре министра и посланика великих сила: у Думи Извољског и у парламенту Греја, Нишона, Титонија и Фортија, истиче како је праведна српска ствара задобила симпатије просвијешћеног свијета, чиме се морално много добило, да је данас питање Босне и Херцеговине постало српско, питање европско. Додиривши најновије преговоре између Аустрије и Турске сматра, да Европа неће допустити, да се у XX вјеку продаје један народ, да се немилосрдно тргује с једним дјелом оног народа којим језиком говоре преко десет милиона, с народом, који је показао већ, да је политички зрели, који је способан да се сам одређује, који је показао да је способан за културу и цивилизацију. Говорник налази, да је некадања тобожња опасност од панславизма, о којој се могло слутити раније, прије тридесет година, престала, а настала је друга стварна опасност много већа, од Аустро-Угарске, јер она својим насилничким путем пријети политичкој и религиозној слободи балканских народа, пошто аустриски интереси иду противу интереса културно-економских цијеле Европе. Констатујући, најзад, да никоме није до рата, истиче, да је рат, ако се Србима не задовоље праведни захтјеви, једини излаз за њих пошто они могу ратом изгубити само оно, што по имену имају, али ратом могу добити све. Долази до закључка, да Срби рат неће тражити, али да ће га примити. На крају апелује на Европу и завршује ријечима: Ако Европа не учини крај мучеништву једног народа, ако моћном својом интервенцијом устркос свима пазарима не врати аустриску најезду у њене границе, Црна Гора умјеће сама учинити крај томе мучеништву, јер је то право у њеним рукама којим ће се умјети као вагда достојно послужити.

Нико Татар, народни посланик опуторудински, задовољан је са одговором министровим и досадањим радом владе у погледу спољне политике — поводом анексије. Па ипак не може, а да, нарочито као посланик херцеговачки, не рече коју. Истичући како је наш народ стално страдао додирује српску историју од Косова и констатује како је турско царство од азиске најезде у неколико

пута спасавао. Турци му захвалише тиме што и оно мало слободне српске земље заузеше. Иза тога се Срби обратеше хришћанском цару, да га помажу и да крв за њега лију у нади да поврате оно што су изгубили. И они крв лију по цијелој јужној монархији за Ђесара, па су се чак и по Италији борили. И Ђесар у мјесто награде одузима им једну по једну повластицу. Гоњење се продужило и последице 1848 г. када је Аустрију срп. народ спасао од Мађара, а као награду добио то, што је потпао баш под њима, Мађарима. Али и крај свега тога, српски се народ и даље прогања по Хрватској, Славонији, Војводини и Крајини, па кад се тако ради с тим дијелом српског народа, који је од великих заслуга по Ђесаровину, што тек чека оне у Босни и Херцеговини, који се оружјем противили уласку њему у отете земље. Тај народ чека сад смрт најподлију. Истичући своје познавање границе према Херцеговини, вели, да је она кроз неправедна и ређа зулуме који се народу Босне и Херцеговине сада чине. Али тај народ свето мученички подноси, јер се нада у нас и ми га треба да помогнемо. Износечи незгодни територијални положај и стања обију српских држава, долази до закључка да неспосном стању треба стати пут, па или живјети како треба или никако. Нека Турци продају кога знају, али нашу браћу никако. За њих се треба жртвовати по сваки начин, без обзира да ли смо за рат приправни или не. Свој говор завршио је овим ријечима:

„Црногорац није никад питао колико је непријатеља, него гдје су. Одважно и јуначки напријед, на нашој је страни правда, Бог ће нам помоћи, а бићемо и заједно; има нас Срба доста и сви ће листом уз нас. А дако нас и остала наша браћа Словени не оставе саме. Напријед у свети рат на живот и смрт. Ово су ријечи из уста свега нашег народа...“

Обрен Рњез изјављује да народ не може бити задовољан док не види присаједињење Босне и Херцеговине слободним српским земљама или бар аутономију ових српских земаља. Што се тиче гомилања аустриске војске на граници он сматра, да томе не треба придавати нарочити значај, јер ваља знати да аустриска војска није нигдје до сада побједу однијела, па се за то и не треба од ње предвиђати. Он је мишљења, да се праведни српски захтјеви или задовоље или гине, пошто друго излаза нема.

Филип Протић указује како је најезда Нијемаца на Балкан опаснија од најезде Азијата, а додирујући преговоре Аустрије и Турске о Босни и Херцеговини изјављује, да су је Срби својом крвљу искупили, ако је већ до куповине и да не можемо вечито туђе жртве бити. Како се доста очекивало на праведни суд, то би требало Срби своју интервенцију да продуже оружјем, да се не би ова ствар и на даље одуговлачила и била штетна по нас. Он изјављује, да Босна и Херцеговина треба да се припоје српским земљама или да им се да аутономија.

Јанко Дрљевић сматра да је данас свечан дан када се треба одлучити, односно одговорити Европи, да ли ће српски народ политичке гробове своје браће преливати крвљу или сузама и изјављује, да српски народ треба на врху мача свога крвавим словима исписати своја људска и народна права, ако не буде успио да мирним путем дође до својих права. Зауостављајући се на анексију, указује како се Аустрија правда да хоће отете земље да проsvјети и унаприједи, а позната је ствар, додаје, да онај, који ништа нема, не може другоме ништа ни дати. Догађаји, који су се одигравали и који се одигравају на југу монархије најбоље свједоче, да отетим земљама она не може ништа добро дати. Зауостављајући се на инквизицију у Хрватској и Славонији и набрајајући неједна, која власти тамо чине, прогањајући све честито и поштено и прелазећи на крваве догађаје у Чешкој и Крањској истиче чињеницу, да ће политичка историја Љубљане и Прага бити регистар најкрвавијих опсадних стања што их је историја човјечанства запамтила. Прелазећи, даље, на анексију, вели да је 1875. г. у Босни и Херцеговини букнуо устанак због аграрног питања, те да је и Аустрији био окупацијом задатак да то питање ријешити, али она не само да га за 30 година није ријешила, него није ни радила на њему, правдајући се како је неостварљиво. И у мјесто да се повуче и да судбину Босне и Херцеговине остави самом народу, она игнорира Берлински Уговор, игнорира велике силе и анектира те земље. Говорећи по том о међународном праву и гажењу тога права од стране Аустрије говорник налази да је великим силама дужност да Аустрију казне због гажења уговора и отимачине, јер ако то не учине, додаје, плућуће и саме на међуна-

родно право. Цитирајући њемачког правника Јиринга, који је казао како народ, који допушта да му се отме квадратна миља, допустиће да му се отме и све друго и да, према томе, такав народ и не заслужује бољу судбину, вели, да ће бити тумач свију ако изјави, да би српски народ изгубио право на опстанак када би дозволио да му се одузму двије најљепше земље. Европа може и казнити и неказнити Аустрију, али за нас је питање Босне и Херцеговине питање народног опстанка. Зато треба довикнути Европи, односно Аустро-Угарској, да пут у Босну у Херцеговину не води онде гдје је ушла, него преко Цетина и Биограда, односно кроз крваве редове бораца српског народа. Говорник свој говор завршује ријечима: „У првом реду, уз најенергичнији протест противу анексије Босне и Херцеговине, изавимо у име цијелог српског народа готовост за ријешење босанско-херцеговачког питања, оружјем као наставком дипломатских преговора, не буде ли пошљедица ових задовољења наших праведних захтјева. То нека буде пошљедња ријеч Балкана Европи!“

Живко Драговић, осврнуо се у своје говору на далеку прошлост Црне Горе, истичући, да се је цио смисао историјског живота Црне Горе састојао у борби, да своју потлачену браћу учини удионцима слободе, која је, изагнана од сваку са Балкана, под Ловћеном склониште нашла. Хришћанска Европа не само да се није благонаклоно к тој борби ододела, него се је и крвавим плодовима те борбе често немилосрдно и себично користила, због чега јој је, без сумње, наш пјесник Мажурашић и упутио онај дивни пјеснички пријекор:

„Ах да виде свијета пуни остали,
Из низина од куд вида нема,
Крст ов' славан не побјеђен нигда,
Врх Ловћена што се к небу диже,
Не би троме прекрстили руке,
Док би за крст подносили муке,
Нит би за то варваром нас звали,
Што мријесте док су они спали.“

Даље се осврће на ближу прошлост, у којој се срјестамо с трактатима, конгресима, конференцијама и личним споразумима између европских поглавара, који носе на себи више карактер неке трговине на рачун балканских народа, а особито Срба, додајући, да је Европа уништила нечовјечну трговину с афричким црнцима зар само зато, да заведе још нечовјечнију — трговину с балканским хришћанима. Но најјустинији је овај потези чин крваве драме српскога племени — анексија Босне и Херцеговине, којим је српско племе осуђено на смрт, и не остаје му сада друго, до да бира начин, како ће да умре.

Али Србин умје да умре само ритерски и јуначки, те ће, кад час за то наступи, довикнути Јевропи ријечима великог пјесника Петра II.:

„Нек буде борба непрестана,
Нека буде што бити не може,
Нек сад прождре, покоси сатана,
На гробљу ће изићи свијеће
За далеко неко покољење“...

Тако ће Србин умријети, ако му суђење буде да умре. Смрт ће његова вјекovima заносити пјеснике и јунаке; а мирни европски путник, пловачи гордијем Јадраном, с црвенилом стила на лицу, башић поглед на сиједи Ловћен и признаће, да је око тога сиједога старца живјело некад јуначко племе, које је нагло у јуначкој борби за своја права и слободу своју и своје браће, у борби против једне империје, представнице, бајаги, хришћанске културе и цивилизације!

Но Србин не очајава, — он вјерује, да из ове борбе може васкрснути српско племе, а Аустрија не треба да губи из вида, шта може учинити један народ, који добровољно сам себе осуди на умрање. Аустрија зна, да њени историјски анали нијесу вични да биљеже лаворике побране на бојним пољанима; она зна, да те лаворике није побрала ни са двије — три стотине кривошијских сиромаша, а камо ли ће их побрати с једним народом, који се је ријешити на борбу до истраге!

Говорник је даље препоручио влади да истраје енергично и достојанствено у започетом правцу, а увијек у друштву с владом Краљевине Србије, и завршио је свој говор узвиком: Напријед, па што Бог да, натраг се нема куд! Црна Гора је сабла осветница Србинова од Косова до данас, а пропане ли Босна и Херцеговина, онда ни та сабла од потребе није, јер Српства више бити неће!

Поп Илија Кадичић осврће се на писање бечких листова о црногорским светињама, обарајући се на такво дивљаштво њихово, које је за сваку осуду. Говорник у ватреном говору изражава своје гнушање и одбија од црногорског народа клевете, које се набацују на њ.

Мурко Мијушковић изјављује, да је саставио резолуцију у духу резолуције Н. Скупштине у Србији, те је и чита.

Живко Драговић вели да је саставио крају резолуцију, те је чита.

Предсједник Министарског Савјета, др Л. Томановић вели да прима Драговићеву резолуцију, пошто она више одговара његову говору.

Саво П. Вулетић сматра да је Драговићева резолуција сувише неодређена и лабава у изразима, док би примио Мијушковићеву, али с додатком, да ће Црна Гора са српским народом оружаном руком бранити права српског народа.

Др Л. Томановић вели да би се резолуција Драговића могла поштрипити и допустити.

Настаје одмор, а по одмору Ж. Драговић чита своју резолуцију коју је допустио.

Предсједник ставља нову резолуцију на гласање и Скупштина је усваја огромном већином.

Примљена резолуција гласи:

„Црногорска Народна Скупштина одобравајући досадањи рад Књажевске Владе жели, да у друштву с Владом Краљевине Србије, још с вишом енергијом остане и даље на свом становишту, које потпуно одговара српским жељама и интересима, као и достојанству и историском задатку Црне Горе.“

Напријед, па шта Бог да!
Натраг се нема куд!“

Сједница је закључена око 6 сати, а идућа заказана за сутра по подне.

Позив на претплату

Како је „Цетињски Вјесник“ ушао у другу годину свог излажења, то је од потребе, да сви претплатници обнове претплату на лист, а они који су од прошле године са претплатом заостали, да је што прије измире.

„Цетињски Вјесник“ је досадашњим својим радом дао довољно доказ, да је лист, који заслужује сваку пажњу и признање и да не би требало ни једна наша кућа да је без њега.

„Цетињски Вјесник“ је својим држањем у овим тешким и судбоносним данима доказао да је вјерни тумач народних жеља, мисли и прегнућа, а да би своју свету и тешку дужност и не даље могао вршити како треба, то је од потребе да га сваки што обилније потпомогне, претплаћујући се на њега и упућујући своје ближње и пријатеље, да се претплате на њ.

Од 1. јануара о. г. „Цетињски Вјесник“ је ушао у другу годину.

Позивајући читаоце на претплату, нарочито истичемо да у овој години нећемо слати лист никоме, ако нам унапријед не положи претплату.

Претплата се полаже искључиво администрацији нашега листа, која се налази преко пута Зетског Дома.

Претплатницима у унутрашњости и на страни најбоље је да шаљу претплату поштанским упутницама.

Цијена је листу:

За Црну Гору на годину 10. а на по године 5 круна;

За иностранство на годину 15, а на по године 7½ франака у злату.

Администрација

Са овим јављамо свима сродницима пријатељима и знацима, да је наша матер, баба и прабаба пошљедњи огранак Ђранкове породице

† Милица Радичевић

удата за Ширум Билбиом у Далмацији Стари Задар (Zara vecchia), у вјечност се преселила, послје тешке али кратке болести дана 16. 29. прошлог мјесеца 1908.

Ожалостени:
Мијовић, Маргетић, Кулишић